

Hus mellem husene

- et transformationsprojekt

Kunstakademiets Arkitektskole
Afdelingen for Kulturarv, Transformation
og Restaurering

Afgangsprogram forår 2015
Stine Marie Rosenborg Nielsen

Vejledere:
Christoffer Harlang
Charlie Steenberg
Nicolai Bo Andersen

Indledning	
Fascination	8
Opgaven	11
Stedet	
Frederiksberg	15
Smallegade 48	18
Matrikel 37a	22
Program Projekt	
Intention	27
Metode og afleveringsform	30
Appendix	33
Kilder	39
Studieforløb	41

Baghuset

En tidlig sommerdag cykler jeg på Frederiksberg.

Vi cykler ind mellem to lave karréer på Howitzvej.

Vi skal se en lille lejlighed.

Lejligheden ligger i første opgang.

Den er fin.

Vi forlader lejligheden.

Gennem køkkenet.

Ned af bagtrappen.

Ud i gården.

Her står det.

Det lille baghus.

Tomt og ubeboet.

Den dag sidste sommer fandt jeg mit afgangprojekt.

Mit møde med baghuset, som ikke var et baghus

Da jeg første gang så huset i baggården, var det omgivet af en helt særlig, nærmest fortryllende stemning. Huset mindede mest af alt om noget beskrevet i en eventyrfortælling, da det stod der dækket af et grønt tæppe af efeu, der spredte sig ud og omslutede husets finurlige form.

Jeg har igennem årene passeret huset adskillige gange uden at bemærke dets tilstedeværelse. Skjult bag pølsevognens skur og hegnet mod gaden forputter huset sig og fremstår anonymt i forbifarten.

Med PorcelænsHAVENS nye boliger som nabo, omgivet af CBS' mange lokaler og med Frederiksberg Centret lige om hjørnet, står huset tilbage, uberørt, trods det centrale Frederiksbergs rivende udvikling de sidste år.

I gården foran huset står et kroget træ, en lille gammel stenbænk er tilfældigt placeret på græsset og et virvar af vinduer og døre i forskellige størrelser, typer og udformning bidrager til husets særlige karakter og hensætter én til en anden verden.

Husets indre er lige så finurligt som det ydre. Man bevæger sig igennem små rum og snævre gange for til sidst at ende i et stort oplyste rum på 1. sal. De mange forskellige vinduesåbninger virker helt bevidste indefra og et smukt lys strømmer ind overalt

Graver man lidt i historien, er det et hus, der har dannet ramme for en velstillet families liv, et væld af glade restaurantgæster og senere et mindre handelsliv med forskellige små butikker ud mod Smallegade. Det fortæller en historie om et hurtigt voksende Frederiksberg, fra et lille landbrugssamfund til byen i storbyen og et lille hus, der blev glemt.

Det er særligt - dette hus mellem husene.

Opgaven er en transformation af det mindre byhus på Frederiksberg. Huset ligger på Smallegade 48 og er tegnet af Henning Wolff i 1863. Huset er i dag ejet af en andelsforening og har de sidste par år stået tomt. Atmosfæren omkring huset er så særlig, at jeg finder den værd at bevare, og jeg ønsker at fastholde denne særlige stemning igennem projektet.

København, dette gælder også Frederiksberg, vil i fremtiden mangle plads til opførelse af nye boliger i den evigt voksende by. Huset har en attraktiv placering og en udfyldning af skellet mellem de to etageejendomme mod Smallegade ville formentlig være den bedst økonomiske løsning for de nuværende ejere.

For mig er Frederiksberg forbundet med grønne gader og mere lys og luft end det centrale København. Det er vigtigt med små grønne åndehuller og at bevare den mangfoldighed, byen har i dag. Jeg synes, at matriklen og huset har et potentiale til at kunne fungere som en mere aktiv del af bybilledet.

Det lille hus har en størrelse, vi alle kan relatere til. Ladt tilbage mellem etageejendommene drukner huset dog lidt, som det står der trukket tilbage og delvist skjult af det massive skur.

Jeg ønsker med min opgave, at give et forslag til hvordan matriklen mod Smallegade kan danne ramme for en ny aktivitet. Jeg ønsker at åbne matriklen op og gøre den offentligt tilgængelig. Opgaven skal få offentlighed, hus og have til at indgå et nyt samspil.

Med matriklens centrale beliggenhed, husets særlige atmosfære og den nye offentlige adgang ønsker jeg at transformere Smallegade 48 til et galleri.

Nordre Fasanvej

Howitzvej

Solbjergvej

Smallegade

Hospitalsvej

Sønder Fasanvej

Virginivej

Steen Blichers Vej

Frederiksberg Bredgade

Porcelænshaven

Poul Møllers Vej

Frederiksberg 1:2000

Byen i byen

Frederiksbergs historie startede i den nordlige ende af Frederiksberg Have, der hvor Smallegade og Frederiksberg Bredgade ligger i dag. Her lå i 1100-tallet landsbyen Solbjerg. I slutningen af 1400-tallet anlagde Kongen Nyby, lidt uden for Københavns volde og opførte Nyby Ladegård, til forsyning af Kongen og København. Kongen inddragede jord fra Solbjerg i 1620, og dermed rådede kongen over det areal der i dag svarer til Frederiksberg.

Frederiksberg fik sit navn efter kongens lystslot Frederiksberg Slot, opført af Frederik d.4 i år 1700-03. I løbet af 1700-tallet bredte bebyggelsen sig fra den lille landsby op ad Smallegade, Bredgade og Allégade. Velhavende københavnere begyndte i slutningen af 1700-tallet at opkøbe arealer på Frederiksberg og opføre landsteder og lysthuse. For dem, der ikke havde råd til landsteder, blev Frederiksberg et sted for søndagsudflugter. Allégade blev med sine traktørsteder et samlingssted for det højere hoffolk og velstående københavnere. Kuske, karle og byens mindrebemidlede søgte om i Smallegade. Her havde de fleste beværtningshuse ikke forhaver, så krohaverne lå bag bygningerne. Frederiksberg var dog hovedsageligt stadig et landbrugsområde frem til midten af 1800-tallet.

Frederiksberg blev en selvstændig kommune i 1858. På det tidspunkt var Frederiksbergs forvandling fra landbrug til storby godt i gang. Frederiksberg fik samme år sin første bygningslov, den stillede strammere krav til bygningshøjde og friareal end Københavns bygningslov havde gjort. Dette resulterede i, at Frederiksberg fik mere lys og luft med de udstrakte villakvarterer og et mere åbent etagebyggeri end vi kender det fra de Københavnske brokvarterer. Bebyggelsen i den nye kommune var fra starten præget af villaer og større huse i villastil på 2-3 etager. På dette tidspunkt var villaen forbeholdt de øverste samfundsklasser. På begge sider af Frederiksberg, Nørrebro og Vesterbro, blev der i samm

Villaen var på dette tidspunkt en ny boligtype i Danmark. Det var især de to arkitekter J.D. Herholdt og Henning Wolff, som var med til at forme villaens karakter. Villaerne skulle ikke være monumentale, men hjemlige og personlige. Wolff var som arkitekt særligt knyttet til Frederiksberg. Han blev i 1858 ansat som bygningsinspektør for den nye kommune Frederiksberg-Hvidovre og var med til at forme og bygge de nye villaveje og kvarterer på Frederiksberg. Wolff har selv tegnet et utal af villaer på Frederiksberg. Dog er de fleste i dag revet ned, for at gøre plads til større byggerier.

1857

1880

1896

Frederiksberg ændrede karakter efter 1890. De fleste nye kvartere begyndte at bestå af etagebyggeri og på en del af de store veje overtog etagebyggeri ældre villabyggeri. Dette gælder også for området omkring Smallegade. Se udviklingen på de historiske kort til venstre. Der har omkring Smallegade været lavt byggeri med luft omkring, men i slutningen af 1800-tallet ændrede gaden karakter. I dag er Frederiksberg omkranset af Københavns kommune og er blevet byen i byen.

Smallegade 48

Huset på Smallegade 48 blev opført i 1863 og blev oprindeligt bygget som villa. Huset blev tegnet af den danske arkitekt Henning Wolff i 1861 (se evt. den fulde tegning i appendix). Huset blev bygget i overgangen mellem klassicismen og historicismen. Wolff tegnede overvejende historicistiske villaer, men Smallegade 48 har en del klassicistiske elementer og bygningsdele. Huset blev oprindeligt bygget i røde mursten med karnap, pergola og relieffer på facaden - typisk træk ved en historicistisk villa. Hvem huset var bygget til, har jeg ikke kunne finde frem til. Men at dømme fra størrelsen og tiden må huset være bygget til en mere velstillet familie.

Smallegade fungerede som beværtning fra ca. 1890. Først under navnet 'Emilie Lyst' og senere ændredes navnet til 'Bjørnstad'.

I 1928 ansøgte der om ændringer af bygningen, som stadig skulle fungere som restaurant. Der ligger flere forslag til ændringen af bygningen, alle forslag indbefatter en delvis nedrivning af den eksisterende bygning. Der ønskes at etablere små butikker ud mod Smallegade og for at overholde krav om den daværende bebyggelsesprocent, må noget eksisterende fjernes. Der etableredes samtidig et vindfang ud mod Smallegade.

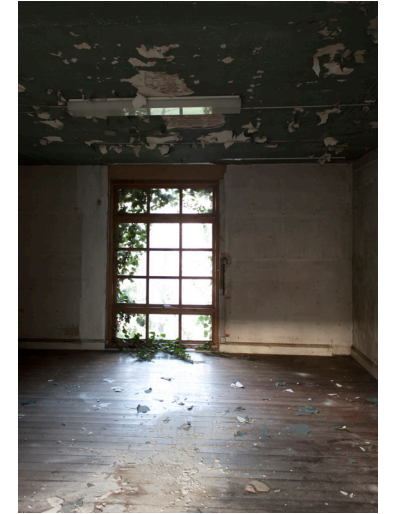
I 1950 skete der igen nogle ændringer på facaden. Taget ændredes yderligere og der indsattes større vinduer på 1. sal. Ændringerne blev foretaget for at indrette huset til vævestue (se tegninger i appendix).

Huset er i dag i to etager og har et totalt bygningsareal på 214 kvm. Huset skiller sig markant ud fra den omkringliggende etagebebyggelse, der i dag omgiver huset ud mod Smallegade. Huset er det eneste tilbageværende lavtliggende villahus på den side af Smallegade. På den modsatte side af Smallegade findes der stadig en del af de gamle lave villahuse - de er i dag i brug som forretninger, cafeer og andre former for erhverv.

Der er stor forskel på den atmosfære, der omgiver huset på forsiden og bagsiden. Fra Smallegade virker huset rodet, isoleret og gemt væk. Fra gården derimod emmer huset at noget eventyrligt, omkranset af en enorm efeu og grønne omgivelser.

Gårdrummet er et virvar af funktioner og belægninger, som er af modsættende karakter. Overfyldte cykelskure, ubenyttede gårdrumsfunktioner og affaldscontainere, der på nuværende tidspunkt ses fra hele gården.

Matrikel 37a

Matrikel 37a ligger på det, der betegnes som den centrale del af Frederiksberg. Matriklen strækker sig mellem Smallegade 48 og Howitzvej 67. Grundens samlede areal er 2439 kvm.

Der ligger, ud over huset på Smallegade 48, tre større bygninger på grunden. Bygningen på Smallegade 48 (1) blev opført i april 1863 som villa. Et par år efter, i 1865, opførtes en anden mindre bygning (2) på grunden. Begge bygninger er tegnet af arkitekt Henning Wolff. Ifølge beboere af den nuværende andelsboligforening, har den anden bygning fungeret som stald til villaen. I 1884 blev der opført to etageejendomme mod Howitzvej (3).

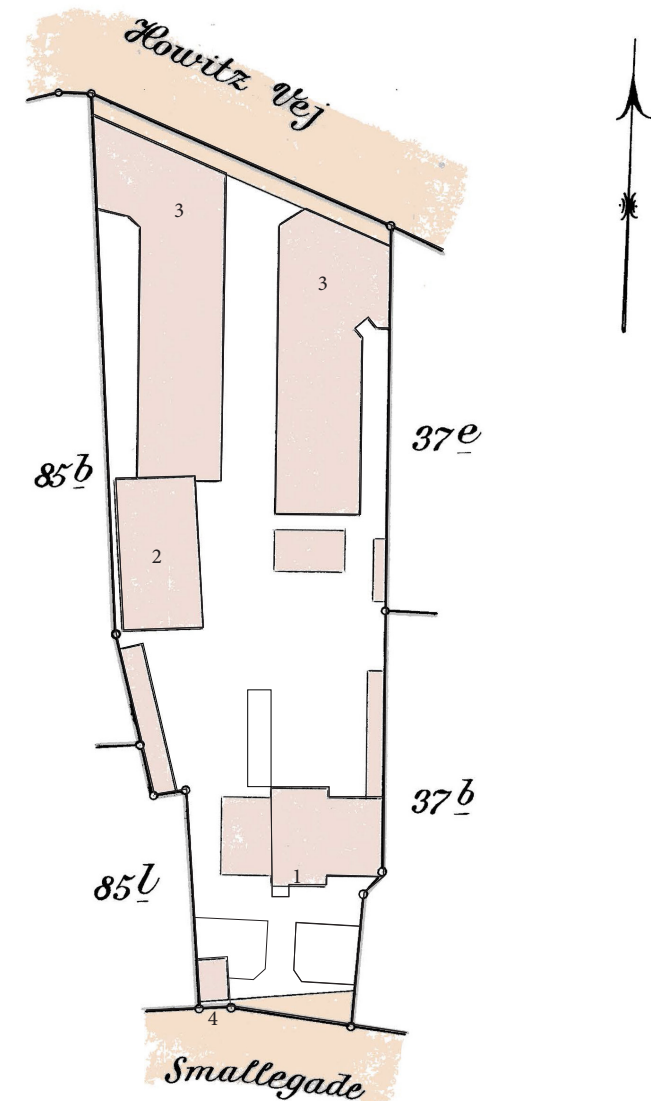
I 1921 bliver der på matriklen, helt ud mod Smallegade, opført en lille ostebod (4). Den lille butiksbygning skulle være midlertidig, men endte med at stå på grunden i mange år. I 1928 opførtes der yderligere små butikker ud mod Smallegade. Den ene af de små butikker står der stadig, i dag beklædt med brædder og huser en pølsevogn. Der har tidligere været en passage fra Smallegade til Howitzvej, som i dag er blevet spærret, så kun foreningens beboere har adgang igennem. Foreningen havde en årrække problemer med stiknarkomaner, som fik udleveret Metadon fra apoteket i Smallegade 46. Derfor er der i dag opsat hegn mod Smallegade.

Den går en fin akse igennem matriklen - fra Smallegade langs huset, videre igennem gården og til sidst imellem de to etagebyggerier mod Howitzvej.

På begge sider af Smallegade 48 ligger to etagebyggerier, begge på 5 etager, med gavlene mod matrikel 37a. Smallegade 46 er opført i 1903 og har en symmetrisk facade med fine stendekorationer - her er butikker i underetagen. Smallegade 50 er opført i 1890 og har symmetriske facader. Der har tidligere været butikker i underetagen, der i dag er omdannet til boliger.

På den modsatte side af Smallegade 48 ligger Porcelænshaven. Den Kongelige Porcelænsfabriks gamle bygningerne er opført mellem 1861 og 1919, og i 2007 blev de gamle fabriksbygningerne og det store fabriksareal på 72.000kvm omdannet til et nyt bykvarter på Frederiksberg.

I maj 1990 etableredes A/B Smalle - Howitz andelsboligforening. Andelsforeningen ejer alle ejendommene på matriklen.

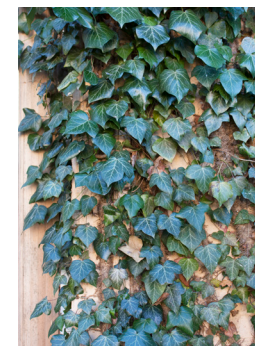

Matr. Nr. 37^a

FREDERIKSBERG BY
Solbjerg SOGN
Udfærdiget Januar 1926

Gården set mod Smallegade.

Bjørnstad ca. 1913

Min intention med opgaven er at give ny funktion til det lille hus i Smallegade 48 i form af et galleri. Dette vil ske ved en restaurering, transformation og addition.

Den nye funktion vil kræve mere plads i form af kontorpladser, toiletforhold, evt. større rum til udstilling samt en kunstnerbolig. En del af opgavebesvarelsen vil derfor være en værdisætning af bygningen og omgivelserne, for på den måde at undersøge muligheden for en eventuel subtraktion; i form af nedrivning af noget eksisterende på matriklen, og addition; i form af nye rum/bygninger i tilknytning til huset.

Huset er ikke erklæret bevaringsværdigt. Men jeg finder den unikke lille lomme og husets finurlige form særlig. Det er sammenhængen, atmosfæren og placeringen i den bymæssige kontekst, jeg vægter af høj værdi. Det er derfor vigtigt for mig, at bygningens arkitektoniske udtryk som helhed bevares. Jeg ønsker ikke at lave en rekonstruktion og tilbageføre bygningen til dens tidligere form eller funktion, men at gribe den ånd, der tidligere har omgivet bygningen. Restaureringen skal foregå i respekt for husets historie og en mulig addition skal arkitektonisk gå i dialog med de omkringliggende bygninger i området og på matriklen.

Det er samtidig min intention at integrere området foran Smallegade 48 og gøre stedet til et mere fortættet og aktivt rum i gadebilledet. Der har tidligere været en passage mellem Smallegade og Howitzvej og denne ønsker jeg at genindføre. Jeg vil også arbejde med gårdrummet mellem bygningerne på matriklen og jeg vil bygge videre på den atmosfære, der i dag omgiver huset mod gården. Jeg vil arbejde med både små og store indgreb på matriklen. Stemningen fra billedet af 'Bjørnstad' fra ca. 1913 vil danne ramme for den stemning, jeg ønsker at skabe i mellemrummet i dag.

Udsigten mod Smallegade.

Metode og aflevering

Jeg vil udarbejde en værdisætning af Smallegade 48 og den nære kontekst. Derudover vil jeg udarbejde en overordnet værdisætning af det centrale Frederiksberg. Værdisætningerne vil forholde sig til tre aspekter; det historiske, det tekniske og det fænomenologiske. Jeg vil udføre en opmåling af bygningen, da det tilgængelige tegningsmateriale ikke er tilstrækkeligt detaljeret. Dette vil danne grundlag for mit videre arbejde med opgaven.

Der afleveres et tegningssæt som tager udgangspunkt i tre skalaer, hver med sit fokus:

Byen | 1:500 |

Bygningens overordnede relation til den bymæssige kontekst.

Bygningen | 1:50 |

Bygningens indre, forholdet mellem bygning/byrum, bygning/have og offentligt/privat.

Bygningsdel | 1:5 |

Udvalgte detaljer, der beskriver stofligheder, karakter og byggetekniske detaljer som er vigtige for projektet.

Jeg vil illustrere projektet gennem tegning og model, der forholder sig til kontekst, bygning og detaljer.

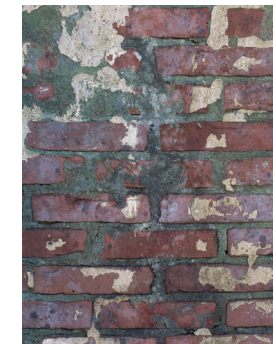
Aflevering er vejledende og kan ændres frem til projektets afslutning.

By

Bygning

Bygningsdel

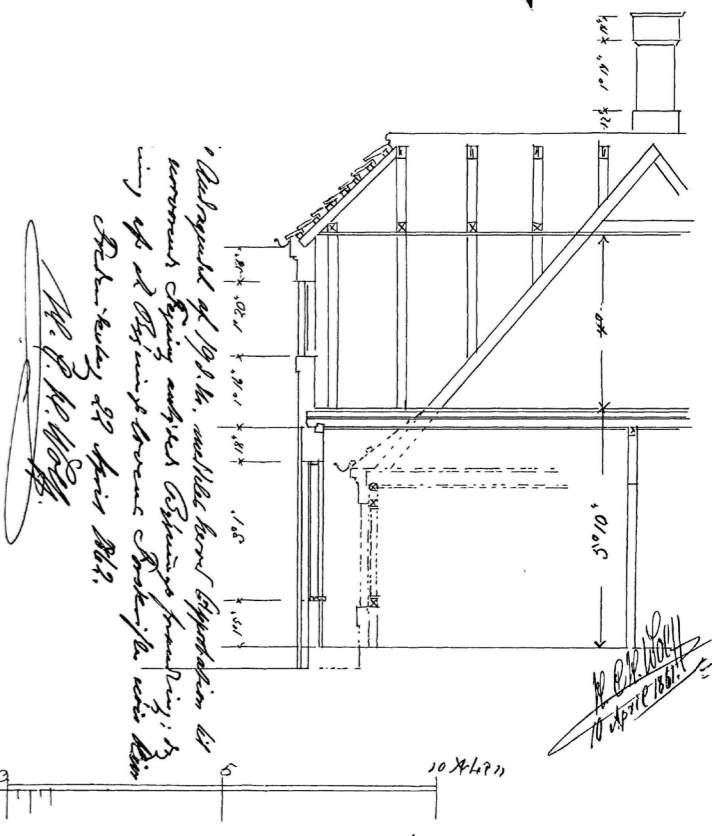
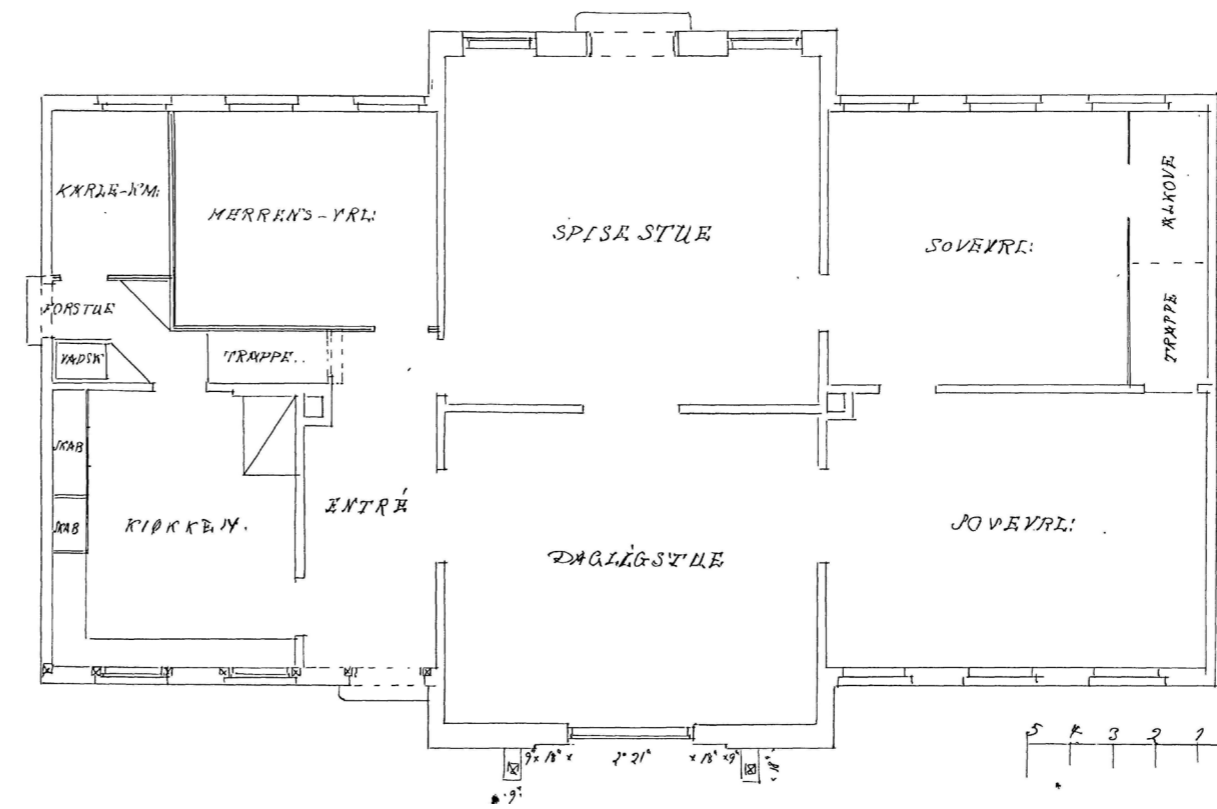

Huset fra Smallegade.

№ 11
1862.

FACADE MOD VEIEN.

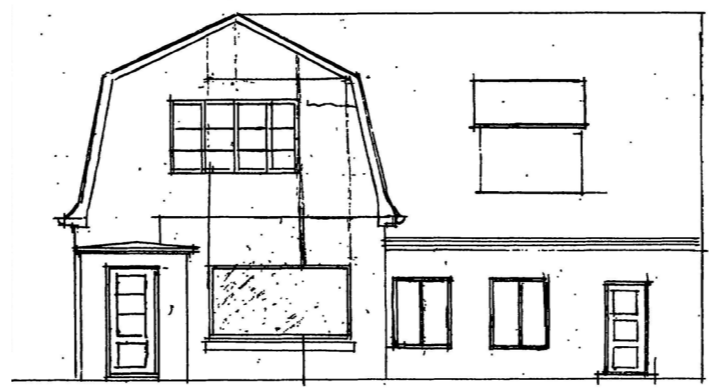
Udført af 1914. med alle heri angivne
komponenter og bygningens
indretning af H. P. Wolff
den 10. April 1862.

Tegningssæt af Henning Wolff fra 1861. Tegningerne viser huset som det blev opført i 1963 - hentet fra Frederiksberg kommunes digitale byggesagsarkiv.

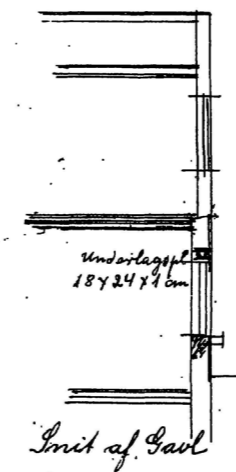
f. Nr. 667/1950

Med Svar af
4. MAI 1950
Bygningsspektorat

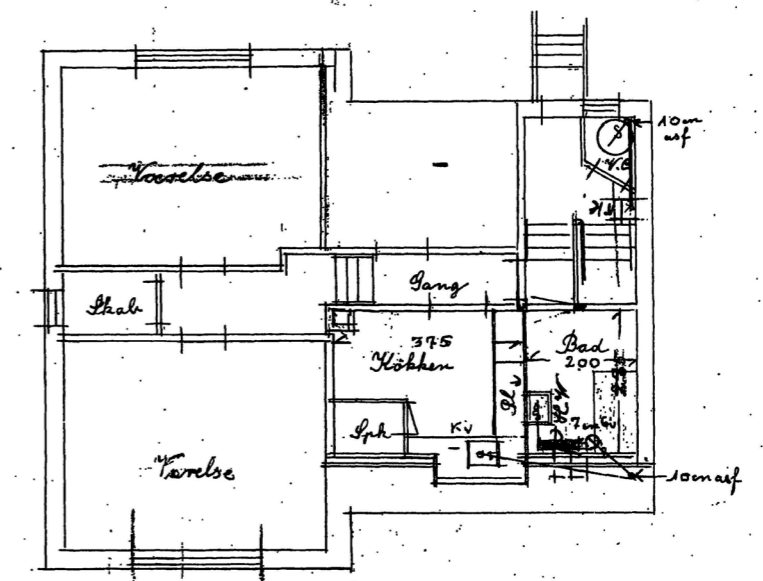
f. Nr. 667/2/1950

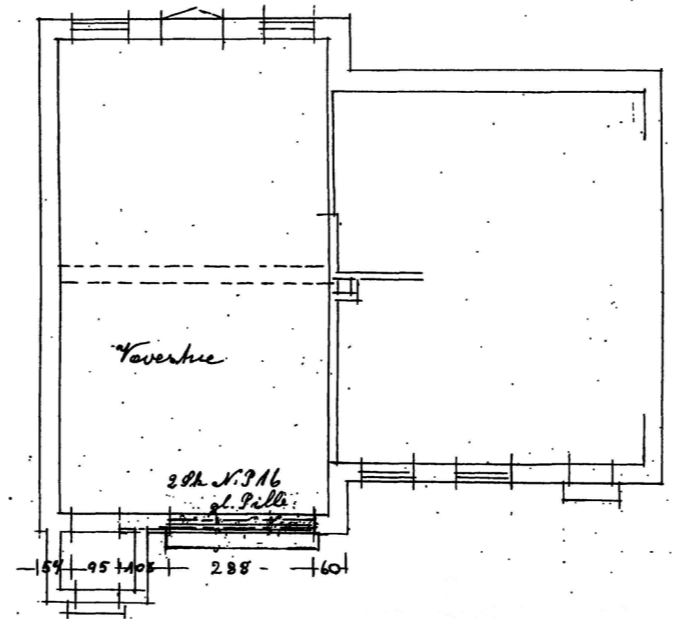
Faade

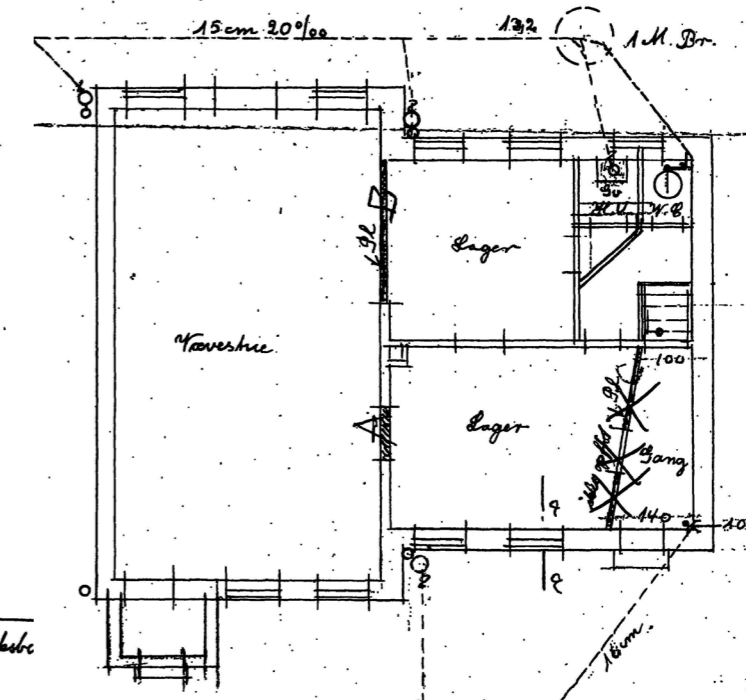
Limit af Gavl

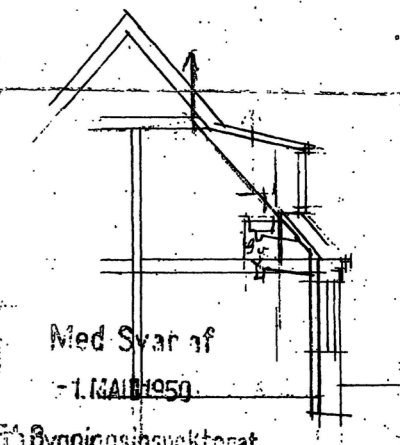
Plan af 1. Sal

Soveplan

Plan af Stueetagen

Med Svar af
1. MAI 1950
Bygningsspektorat

31258
25 APR 1950

Matr. 37 a Frederiksberg
Smallegade Nr 48
Indsætning af
nyt Vindue
April 1950
A. Chr. Jørgensen

Matr. Nr. 37 a Frederiksberg
Smallegade 48
Bygningsforandringer
April 1950
A. Chr. Jørgensen
Arkitekt 31258

Byggesagskontoret Indg. 1950/51 Nr. 246

Byggesagskontoret Indg. 1950/51 Nr. 157

Tegningssæt fra 1950. Tegningerne viser de sidste store ændringer der bliver udført på Smallegade 48 - hentet fra Frederiksberg kommunes digitale byggesagsarkiv.

Litteratur**Kilder**

Byhuset / Søren Vadstrup, 2013

Frederiksberg gennem tiderne 28: Gennem veje og alléer på Frederiksberg / Michael Bach, Henning Bro og Helga Mohr, 2005

Huse med sjæl / Søren Vadstrup,

København før og nu - og aldrig. Bd. 12 / Bo Bramsen og Palle Fogtdal

Livet mellem husene - Jan Gehl, 1971

Never Modern - Irene Scalbert og 6a Architects

PorcelænsHAVEN - matrikel 26 Frederiksberg / Barbara Zalewski, 2005

Tilnærmelser / Nicolai Bo Andersen

Ude på Frederiksberg, en lokalhistorisk byvandring gennem byen / Henning Bro og Michael Bach

Kort og tegningsmateriale

Denstordanske.dk - Gylendals åbne encyklopædi

Danskebilleder.dk - historisk billedarkiv

Kulturstyrelsen - fredede og bevaringsværdige bygninger

Websites

Frederiksberg kommunes digitale byggesagsarkiv

Kortforsyningen.dk - Geodatastyrelsen

Danmarks Kunstbibliotekets tegningsarkiv

Frederiksberg Stadsarkiv

Studieforløb

Sep 2009 - Jan 2011	Kunstakademiets Arkitektskole Studieafdeling 10 Professor Peter Henningsen Vejledere: Frans Drewniak, Mathilde Petri
Feb 2011 - Jun 2012	Studieafdeling 5 - Bachelor Professor: Tage Lyneborg Vejledere: Stine Henckel Schultz, Rikke Gry Rasmussen, Camilla Hornemann, Anders Munck og Claus Pryds
Jan 2013 - Jun 2013	Helle Flou / Årstiderne Arkitekter Kbh, praktik
Sep 2013 - Jun 2015	Kunstakademiets arkitektskole Studieafdeling KTR Professor: Christoffer Harlang Vejledere: Charlie Steenberg, Nicolai Bo Andersen, Ask Anker Aistrup, Victor Julebæk, Trude Mardal, Julia With og Hanna Talje
August 2014	Workshop: Landstedet arrangeret af Ministeret for by, bolig og landdistrikter og tegnestuen Norrøn Marco Berentz og Poul Høilund
Studierejser	Japan, Berlin, Paris, Chicago+Detroit, Rom, Californien
Opmålinger	Sifnos, Grækenland Ulegårdsskolen, Solrød Kommune Amalfi, Italien Vejledere: Thomas Kampmann og Søren Vadstrup

Kunstakademiets Arkitektskole
Afdelingen for Kulturarv, Transformation
og Restaurering

Afgangsprogram forår 2015
Stine Marie Rosenborg Nielsen

Vejledere:
Christoffer Harlang
Charlie Steenberg
Nicolai Bo Andersen